

Reformska agenda za Bosnu i Hercegovinu

—Prednacrt—

(29. maj; 1800 časova)

1. Mi, dolje potpisani, predstavljajući Savjet ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske prepoznajemo hitnu potrebu da se pokrene proces rehabilitacije i modernizacije privrede sa ciljem da se: podstakne održiv, efikasan, socijalno pravedan i stabilan ekonomski rast; otvaranje novih radnih mjesta; poveća i učini prikladnijom ciljana socijalna pomoć; i stvori povoljnije i pravednije društveno okruženje. Konkretno akcije usmjerene na fiskalnu i finansijsku održivost i društveno-ekonomske reforme će biti proširene ciljanim mjerama: kako bi ojačale vladavinu prava i borbu protiv korupcije; i ojačale administrativne kapacitete i povećale efikasnost u javnim institucijama na svim nivoima vlasti.
2. Ova **Reformska agenda** određuje glavne planove naših vlada za društveno-ekonomskim i srodnim reformama tokom ostatka njihovih demokratskih mandata i u velikoj mjeri odražava programe koje su same vlade već pokrenule. Cilj Agende je takođe da odgovori na poziv Savjeta za spoljne poslove iz decembra 2014. godine da se razvije početni plan reformi, u skladu sa *acquis-jem* EU. Biće potreban značajan napredak u implementaciji reformske agende u vezi razmatranja zahtjeva za članstvo koji će razmatrati EU.
3. Prioriteti za reformu su razmatrani na **Sastanku** od 11. maja 2015. godine sa međunarodnim finansijskim institucijama (MFI) i EU i ova Agenda ima za cilj da odrazi zaključke donesene tom prilikom. Kao takve, reforme takođe mogu predstavljati osnovu za pregovaranje o pojedinačnim programima finansijske i tehničke pomoći od strane međunarodnih finansijskih institucija i EU. Jasno je da, iako će svaka od ovih institucija pregovarati o svojim pojedinačnim programima i pratiti napredak po pitanju svojih prioriteta, programi biti usko koordinisani i komplementarni sa ukupnim reformskim naporima.
4. Pored toga, Reformska agenda je u velikoj mjeri usklađena sa ciljevima novog pristupa EU u ekonomskom upravljanju na Zapadnom Balkanu i u skladu sa Programom ekonomskih reformi, kao osnovnim elementom za podsticanje sveobuhvatne strukturne reforme za održanje makroekonomske stabilnosti i jačanja rasta i konkurentnosti.
5. Implementacija Reformske agende će biti pokrenuta odmah. Širok skup **srednjoročnih prioriteta**— dolje navedenih— pretvoren je u niz konkretnih **početnih mjera i obaveza** koje će biti pripremljene i sprovedene tokom ostatka 2015. i početkom 2016. godine (kao što je prikazano u Aneksu). Mnoge od ovih početnih mjera i obaveza će biti dodatno poboljšane u konsultaciji sa međunarodnim finansijskim institucijama i EU i dovešće do nastavka mjera koje će Agendu dovesti dalje iza početnog cilja i srednjoročno.
6. Tražićemo savjet i pomoć od EU i međunarodnih finansijskih institucija u realizaciji ovog programa reformi i nadamo se da će naši reformski naponi biti u potpunosti podržani od strane ovih institucija. Međutim, reformsku agendu ćemo na kraju, osmisлити i implementirati mi sami. Neposredni uticaj reformi će koštati izuzetno skupo naše budžete i određene segmente stanovništva i očekujemo da će EU i međunarodne finansijske institucije biti velikodušne u svojoj finansijskoj pomoći te da će pomoći tokom teške faze. Biće važno da se održi reformski napor i, istovremeno, da se zaštite ugroženi dijelovi stanovništva.

Reformska agenda je definisana u šest oblasti od sljedećeg značaja:

Javne finansije, oporezivanje i fiskalna održivost

7. Svi budžeti će biti postavljeni i održavani na čvrstim srednjoročnim fiskalnim temeljima koji će biti dogovoreni sa MMF-om u aranžmanu koji će zamijeniti postojeći stand-by aranžman. Ovaj fiskalni okvir će ustanoviti nivo javnog duga ka silaznoj putanji, dok će istovremeno stvarati prostor za povećanje javnih investicija:
  - Dok se reforme sistema oporezivanja i nivoa javnih rashoda moraju sprovesti unutar ukupnog fiskalnog okvira koji će obezbijediti srednjoročnu fiskalnu održivost, postoji jasna potreba da se smanji veličina vladinog sektora u privredi i da se značajno smanji poresko opterećenje rada i ulaganja. Ovi imperativi ukazuju na potrebu da se značajno smanji javna potrošnja na svim nivoima vlasti i da se poboljša efikasnost.
  - Aktivni program za smanjenje doprinosa za socijalno osiguranje (posebno za radnike sa niskim platama) će, na prvom mjestu, biti usklađen kroz smanjenje javne potrošnje (kako je dogovoreno sa MMF-om i kako su savjetovale Svjetske banka i EU) i proširivanjem osnovice za poreze i doprinose.
  - Svako povećanje indirektnih poreza će se odvijati samo kada mogućnosti za smanjenje rashoda ili poboljšanje u prikupljanju prihoda (kako bi se nadoknadilo smanjenje doprinosa) budu iscrpljeni. Jedinstvena stopa PDV-a će biti sačuvana.
  - Mjere za poboljšanje naplate poreza će se aktivno sprovesti. Ovo će uključiti dodatne napore razmjene informacija četiri poreske agencije i sprovođenje pristupa na bazi rizika za reviziju i inspekciju, kao i povećanje napora za prikupljanje neizmirenih poreskih dugovanja. Takođe, biće učinjeni naporu kako bi se uskladile poreske stope i njihovo tumačenje između entiteta, uključujući i donošenje novih poreskih zakona na dobit preduzeća od strane entiteta, kako je dogovoreno sa MMF-om.
  - Smanjenje rashoda će uglavnom rezultirati sprovođenjem reformi javne uprave, strogom kontrolom zapošljavanja i plata u javnom sektoru, i reformom penzijskog i sektora socijalne zaštite (kao što je navedeno u daljem tekstu), kao i transparentnijim, prioritetnijim planiranjem i izvođenjem javnih investicija.
  - Mjere za jačanje kontrole nad nižim nivoima vlasti, vanbudžetskim fondovima i državnim preduzećima biće aktivno nastavljene (kao što je dogovoreno sa MMF-om i Svjetskom bankom). Sveobuhvatna strategija za rješavanje pitanja preostalih državnih preduzeća gubitaka, koja takođe imaju priličnu zalihu neplaćenih doprinosa za socijalno osiguranje, biće razvijena i implementirana.
  - Potrebna je opsežna obnova zdravstvenih sistema kako bi se poboljšao materijalni položaj, efikasnost, kvalitet i pokrivenost sistema. To će ojačati efikasnost korišćenja javnih resursa, s istovremenim poboljšanjem kvaliteta usluga koje se pružaju sve starijem stanovništvu. Vlade će tražiti savjet i pomoć od Svjetske banke u planiranju reformi.
  - Obezbeđivanje održivosti javnog duga je ključno za održavanje stabilnosti javnih finansija. Napori za dijeljenje informacija preko vlada o strukturi portfelja duga, bruto potreba za zaduživanjem i planova, kao i priznavanjem zaostalih obaveza i likvidacija će osigurati realizam srednjoročnog fiskalnog okvira.

Poslovna klima i konkurentnost

8. Budući rast i prosperitet mora se zasnivati na privlačenju stranih investicija. Postoji potreba da se poveća konkurentnost utvrđivanjem i eliminisanjem nekih dobro dokumentovanih prepreka za investicije. Pored toga, postoji potreba da se nivelise i očisti teren za investicije uklanjanjem skrivenih subvencija i druge pomoći nekim velikim preduzećima i unaprijedi stečajni postupak i krene naprijed s rješavanjem pitanja nekih dugo neaktivnih preduzeća. Osim toga, postoje nedosljednosti i složenosti u

zakonskim okvirima i poreskim sistemima koji predstavljaju velike probleme za potencijalne investitore u privredu i što je dodatno pogoršano visokim administrativnim preprekama:

- Reforme u poslovnom okruženju će uključivati nove zakone o privrednim društvima i o stranim direktnim investicijama i pojednostavljenje i automatizam pri registraciji poslovanja (u FBiH); ubrzavanje procedure za dobijanje građevinskih dozvola i električne energije (u FBiH); olakšavanje izvoza nastavkom reformi inspekcije i jačanjem nacionalne kontrole kvaliteta, usklađenog sa zahtjevima EU; ispitivanje izvodljivosti nastavka fiskalno solidnog javno-privatnog partnerstva i veće učešće privatnog sektora u razvoju infrastrukture; i sveobuhvatni spisak (i objavljivanje) parafiskalnih nameta u cilju smanjenja i transparentnosti istih.
- Potrebni su bolji zakoni i praksa o zaštiti investitora uključujući poboljšanje korporativnog upravljanja, jačanje prakse upravljanja rizikom radi poboljšanja pristupa finansiranju (naročito za nova preduzeća), poboljšana zaštita za manjinske akcionare i efikasniji stečajni okvir izmjenom zakona o nelikvidnosti preduzeća usmjereni na uvođenje podsticaja s ciljem pokretanja ranog postupka i proširivanje stečajnog okvira za pokrivanje preduzeća koje vode pojedinci.
- Strategije rješavanja nenaplativih kredita će biti ojačane kroz dobrovoljni vansudski sistem restrukturiranja radi promovisanja povratka operativno sposobnih preduzeća za servisiranje održivog duga. U tom kontekstu, oba entiteta će izraditi okvire radi olakšavanja prodaje nekvalitetnih kredita od strane banaka, preispitati svoje zakone o stečaju kako bi se pojednostavio i skratio stečajni postupak, stvarajući dovoljan pravni okvir za korporativno vansudsko restrukturiranja duga; a FBiH će planirati uvođenje privrednih sudova.
- Javna preduzeća će se svrstati u ona koja su održiva (sa velikim i manjim zahtjevima restrukturiranja) i ona koja to nisu a ovi spiskovi će biti objavljeni. Oni će predstavljati osnovu za sveobuhvatni program srednjoročnog restrukturiranja i privatizacije / likvidacije. U međuvremenu, posebna pažnja će biti posvećena restrukturiranju željezničke mreže i rudnika a prethodni će biti osmišljeni kako bi se za privatizaciju pripremile telekomunikacione i kompanije za proizvodnju električne energije.
- Dalji naponi da se zaštiti stabilnost finansijskog sektora i stvore uslove neophodni za oživljavanje bankarskog kreditiranja će biti aktivno urađeni u dogovoru sa Centralnom bankom Bosne i Hercegovine i sa MMF-om. Kao dio toga, mi ćemo naše zakonodavstvo iz oblasti finansija uskladiti sa direktivama EU i Zahtjevima iz Bazela, a takođe i jačanje nadzora nad bankama agencija za bankarstvo.
- Implementacija novog nacrtu Zakona o carinskoj politici bi pojednostavila postupak carinske obrade i smanjila administrativne zahtjeve (čime se olakšava trgovina).
- Rješenje za neriješene metodološke izazove o popisu stanovništva i domaćinstava treba biti pronađeno u najkraćem mogućem roku u potpunosti u skladu sa zakonom o popisa i najboljom evropskom praksom s ciljem uspješnog završetka operacije popisa.

Tržište rada

9. Da bi se stekao oslonac na putu ka održivom razvoju, Bosna i Hercegovina mora prihvatiti svoje strateške prednosti. To uključuje relativno jeftinu radnu snagu i brojno, obrazovano i mlado stanovništvo. Međutim, visoki porezi na rad i stroge zaštite zaposlenika služe samo da se umanje ove prednosti - povećavaju cijenu rada i ostavljaju mlade ljude nezaposlenim, a obeshrabruju zapošljavanje onih koji teže nalaze posao. Zakoni o radu sadrže previše propisa i doprinose nefleksibilnoj praksi određivanja plata, a kolektivni ugovori ne daju preduzećima prostor da se prilagode promjenljivim okolnostima. Visoke plate u javnom sektoru dodatno narušavaju tržište rada.
  - Značajno smanjenje doprinosa za socijalno osiguranje (posebno niske zarade) bi smanjilo troškove rada; pomoglo privlačenju investitora; i donijelo veći broj zaposlenih u formalnom sektoru (i smanjiti učestalost zapošljavanja u neformalnom sektoru).
  - Ostale reforme tržišta rada će biti donesene kako je dogovoreno sa MMF-om i Svjetskom bankom. Entitetske vlade će poboljšati nacрте novih zakona o radu, uz pomoć osoblja Svjetske banke i MMF-

a, kako bi se povećala fleksibilnost u uslovima rada i omogućilo diferencirano regulisanje plata na osnovu vještina, kvalifikacija, iskustva i performansi. Drugi nedostaci podstiču zapošljavanja će biti smanjeni. Kolektivni ugovori će biti vremenski ograničeni a granski kolektivni ugovori će se odnositi samo na ona preduzeća i radnike koji žele da budu dio ugovora.

- Istovremeno, entiteti će pojačati inspekcije rada i povećavati kazne za kršenje zakona o radu i nastojati da zaštite prava radnika u skladu sa standardima Međunarodne organizacije rada i direktivama Evropske unije o radu. Službe za zapošljavanje će uvesti praksu upravljanja u cilju poboljšanja efikasnosti zapošljavanja ljudi a plaćanje državnog zdravstvenog osiguranje treba da bude razdvojeno od statusa nezaposlenog.

Socijalna zaštita i penziona reforma

10. Pored promocije inicijative i industrije, moderno društvo mora da obezbijedi briga za one koji ne mogu da brinu o sebi. Međutim, u isto vrijeme, sistem socijalne zaštite ne smije da narušava podsticaje u privredi i mora biti fiskalno održiv. Za postizanje ovih ciljeva, vlade moraju poboljšati jasno određivanje socijalne pomoći kroz niz mjera koje bi politiku socijalne zaštite učinile efektivnijom, efikasnijom i pravičnijom. Socijalna zaštita treba da funkcioniše za one kojima je zaista potrebna - ili koji je plaćaju - i mora se postaviti na održive finansijske osnove. Penzioni sistem takođe treba postaviti na održiv finansijski put ukoliko akumulirana prava radnika trebaju da budu srednjoročno ispunjena.

- Sistemi socijalne zaštite će se reformisati (u konsultaciji sa Svjetskom bankom i MMF-om), uključujući i poboljšanja jasnog određivanja socijalne pomoći koja ne spada u doprinose i uspostaviće se centralizovana baza podataka u FBiH, svih korisnika socijalnih primanja. Reforme će imati za cilj podsticanje korisnika da postanu aktivni učesnici u privredi uz istovremenu zaštitu i povećanje socijalne pomoći za one kojima je najviše potrebna.
- Sistem baziran na osiguranju mora se staviti na čvrste finansijske osnove kroz: zadržavanjem troškova privilegovanih penzija i smanjenjem opcija za prijevremeno penzionisanje za opasne zanimanja; uvođenjem razumnih sankcija za prijevremeno penzionisanje i bonusa za kasniji odlazak u penziju u cilju podizanja godina efektivnog penzionisanja; te uvođenjem održive indeksacije penzija.
- Revizija o potvrdi prihvatljivosti postojećih korisnika biće ubrzana u FBiH i Vlada FBiH će ojačati zakonodavni okvir za poboljšanje procesa revizije. Ubrzaće se sprovođenje reformi penzijskog sistema na osnovu novog penzionog zakona u FBiH.
- U RS, Vlada će preispitati potrebu reformi parametara, uključujući i revidirani sistem indeksacije.
- Oba entiteta će raditi energičnije na razvoju prijedloga dobrovoljnih penzijskih sistema i izradi potrebnih zakona.

Vladavina prava i dobro upravljanje

11. Postoji potreba da se obezbijedi nepovratno učvršćivanje vladavine prava koja mora biti izgrađena na temeljima konkretnog napretka u borbi protiv organizovanog kriminala, terorizma i korupcije. Sav neophodni institucionalni i operativni razvoj ima za cilj da obezbijedi građanima širom Bosne i Hercegovine sigurnije i okruženje bez korupcije. Istovremeno, vlasti će poboljšati svoju posvećenost da vrate opšte povjerenje građana u institucije vladavine prava, kroz razvoj kapaciteta, odgovornosti, profesionalizma i integriteta.

- Usvojicemo Strategiju reforme sektora pravosuđa / Akcionog plana (2014-2018) u; uspostavljanju efikasne prevencije korupcije i sukoba interesa u pravosuđu; poboljšanju profesionalizma i integriteta putem prečišćavanja kriterijuma za imenovanja i usvajanju mjera integriteta cijelog pravosudnog sistema u BiH; pojačati odgovornost usvajanjem disciplinskih mehanizama odvracanja, efikasnosti i transparentnosti. Osim toga, naponi će ubrzati smanjenje broja zaostalih predmeta u sudovima - naročito u odnosu na javna preduzeća.

- Profesionalan, efektivan i efikasan rad policijskih službi je ključ za suočavanje s bezbjednosnim izazovima. Procjena će se vršiti radi identifikovanja mjere kako bi se dodatno unaprijedio integritet policijskih agencija na svim nivoima. Bliska saradnja policije na svim nivoima će biti unaprijeđena, u skladu sa utvrđenim ustavnim nadležnostima. Regionalna i međunarodna policijska saradnja će nastaviti da se razvija, uključujući i stupanja na snagu operativnog sporazuma sa Europolom.
- Usvojićemo strategiju za borbu protiv korupcije BiH i uspostaviti efikasne strukture za prevenciju i nadzor u skladu sa relevantnim međunarodnim standardima i poštujući prerogative na svim nivoima vlasti. Same institucije vladavine prava će se pridržavati najviših standarda integriteta, dok će adekvatne mjere integriteta biti uspostavljene na svim nivoima vlasti kako bi se osiguralo onemogućavanje korupcije i sankcije efikasno primijenile. Borba protiv ozbiljnog kriminala i korupcije, pored efikasnije istrage, krivičnog gonjenja i osude će takođe biti zasnovana na čvršćim pravnim i institucionalnim okvirima koji reguliše oduzimanja imovine, pranja novca i povrat na svim nivoima vlasti u BiH.
- Usvojićemo: novu strategiju za borbu protiv terorizma u BiH i prateći akcioni plan; zaključiti operativni sporazum sa Europolom kako bi se na taj način obezbijedio dvosmjerni protok povjerljivih informacija o kriminalu između BiH i zemalja članica; poboljšati protok informacija između policije i tužilaca povećanjem efikasnosti sistema razmjene podataka; usvojićemo novu strategiju integrisanog upravljanja granicom koji obezbjeđuje bolju saradnju između svih srodnih agencija u BiH i preko njenih granica; usklađivanjem svih zakona o civilnom posjedovanju oružja.
- Dovelimo naš pravni i regulatorni okvir za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u potpunosti u sklad sa međunarodnim standardima i preporukama sa Financial Action Task Force (Radne grupe za finansijsko djelovanje).

Reforma javne uprave

12. Reforma javne uprave je jedan od ključnih prioriteta u obezbjeđivanju fiskalne održivosti i pružanja kvaliteta javnih usluga građanima. Potrebno je da se sprovodi u bliskoj vezi sa reformama društveno-ekonomskog sistema i vladavini zakona.
  - Usvojićemo ključne principe naglašavajući sljedeću rundu reforme javne uprave. Modernija, kompetentnija, transparentnija, efikasnija, ekonomičnija i odgovornija državna uprava će skinuti veliki dio tereta koji je trenutno na građanima, poboljšati pružanje javnih usluga i smanjiti troškove. Ovi planovi će uključivati značajne reforme upravljanja javnim finansijama.
  - Tu je i podrška za značajne reforme državne službe širom zemlje. Svi nivoi vlasti će izraditi nove zakone o državnim službenicima i namještenicima, uz pomoć Svjetske banke i SIGMA-e, kako bi se olakšala reforma javne uprave i uvela veća fleksibilnost u radnim odnosima. Ovi zakoni će biti usvojeni neposredno nakon usvajanja novih entitetskih zakona o radu. Usvajanjem novih zakona o radu, kolektivni ugovori u državnoj službi će takođe biti vremenski ograničeni. Ovim bi se mogla uvesti procjena kandidata za zapošljavanje u javnim službama na osnovu prethodno utvrđenih kriterijuma i rezultata testova kompetentnosti i osiguralo zapošljavanje onih koji su najbolje rangirani.
  - Vlade će uvesti ograničenja zapošljavanja u državnoj službi dok novi revidirani kadrovski sistem ne bude osmišljen i implementiran (uključujući i norme u vezi djelatnosti) a plate u javnom sektoru će biti zamrznute u nominalnom iznosu dok se ne usvoji izmijenjeni sistem određivanja plata u skladu sa zaslugama.
  - Objavljivanje odluka o žalbama u postupcima javnih nabavki (kao zakonska obaveza) je ključna za obezbjeđivanje transparentnosti u postupcima javnih nabavki – putem rasprava o žalbama i javnim pristupom sudskoj praksi tijela za razmatranje nabavki.
13. Vlade će nastaviti da se blisko konsultuju sa EU o toku Agende i nastojaće da razjasni i objasni sva značajna odstupanja od utvrđenih shvatanja, tako da se napredak može jasno izmjeriti, shvatiti i ocijeniti na redovnoj osnovi. Podnosićemo redovne izvještaje o napretku Delegaciji Evropske unije u Sarajevu.

Ovo će u potpunosti biti činjenične i tehničke prirode i sažeto (dok, u isto vrijeme, daje kompletan sadržaj bilo kakvih usvojenih mjera i okolnosti nakon bilo kakvog kašnjenja ili promjena u planovima). Prvi takav Izvještaj će biti 15. novembra 2015. godine.

14. Redovni koordinacioni sastanci sa predstavnicima naših vlada - u namjeri da se razjasne tehnički detalji i pomogne u pripremi Izvještaja - će se dogovoriti sa Delegacijom EU u Sarajevu. Pored toga predlažemo da se preispita napredak u implementaciji Reformske agende sa EU i međunarodnim finansijskim institucijama na sastanku visokog nivoa koji će biti održan krajem novembra. To će predstavljati priliku da se izmjeri napredak i da se dogovori o bilo kakvim suštinskim izmjenama.

//

//

//

Predsjednik Vlade FBiH

Predsjedavajući Savjeta ministara

Predsjednik Vlade RS

Mjere i planiranja u drugoj polovini 2015. i prvom kvartalu 2016. godine

1. Javne finansije, oporezivanje i fiskalna održivost

- a. Zaključiti i ostati u dobrom odnosu u vezi aranžmana MMF-a
- b. Jačanje naplate prihoda
  - Značajno poboljšanje saradnje i razmjene podataka između četiri poreske agencije
  - Predložiti povećane nadležnosti za poreske vlasti i mogućnosti korisne saradnje
  - Pripremiti se za i sprovoditi poreske kontrole na bazi rizika i inspekcije na svim nivoima
  - Objaviti raspored za smanjenje poreza na rad (u konsultaciji sa MMF-om)
  - Objaviti planove za poreske olakšice / beneficije i proširenje / harmonizaciju korporativnog poreza, i donijeti nove zakona o porezu na dobit preduzeća
- c. Konsolidovati tekuću potrošnju i stvoriti prostor za domaće finansiranje potrošnje kapitala
  - Zamrznuti plate u javnom sektoru i uspostaviti privremeni moratorijum na zapošljavanje u svim jedinicama
  - Predložiti posebnu metodologiju ograničavanja plata u javnom sektora na održivoj osnovi
  - Plan za konsolidaciju socijalne i penzione potrošnje (kao pod tačkom 4, u nastavku)
  - Sprovesti reviziju upotrebe akciza na goriva u svrhu plaćanja izgradnje puteva
- d. Osigurati održivost javnog duga
  - Uspostaviti, održavati i objaviti srednjoročne strategije duga i analize održivost duga na državnom i entitetskom nivou
  - Priznati dospjele obaveze na entitetskom, kantonalnom i opštinskom nivou i preduzeti mjere da se zaustavi gomilanje novih zaostatka.
  - Razviti održiv finansijski akcioni plan za rješavanje akcija i protok neizmirenih obaveza.
- e. Preduzeti hitne reforme zdravstvenog sistema koje uključuju:
  - Kvantifikovati dugove i zaostatke u zdravstvenim sistemima i usvojiti mjere za raščišćavanje i sprečavanje buduće akumulacije neizmirenih obaveza
  - Poboljšati odgovornost i autonomiju za rukovodioce, i regulirati javno / privatno zapošljavanje
  - Poboljšati efikasnost nabavke i izdavanja lijekova i uređaja, uključujući poboljšanje referentne cijene, ažuriranje i usklađivanje liste lijekova za koje se plaća participacija, te uvođenjem grupne nabavke (u FBiH)
  - Restrukturiranje bolnica i reforme plaćanja radi poboljšanja kvaliteta i efikasnosti usluga
  - Jačanje regulacije javnih zdravstvenih intervencija za poboljšanje zdravlja ljudi.

2. Poslovne klime i konkurentnost

- a. Jačanje zakonodavnog ambijenta i okvira
  - Donijeti i sprovoditi nove zakone o privrednim društvima i direktnim stranim investicijama i poboljšati procedure za registraciju poslovanja u FBiH
  - Donošenje novih zakona o stečaju / okvira i jačanje okvira za rješavanje dugovanja
  - Donošenje novih zakona iz oblasti finansija u skladu sa direktivama EU i Zahtjevima iz Bazela
  - Razmisliti planove kako bi se ojačao položaj manjinskih akcionara
  - Procijeniti i predložiti poboljšanja u okviru Plana javno- privatnog partnerstva radi uvođena privrednih sudova u FBiH i pregled učinka u (izvući pouke iz) RS
  - Usvojiti novi Zakon o carinskoj politici
- b. Ojačati okruženje za konkurenciju i inovacije
  - Izvršiti javnu kategorizaciju državnih preduzeća, kao održivih, onih kojim je potrebno restrukturiranje i neodrživih
  - Započeti restrukturiranje i pripremu za privatizaciju održivih preduzeća

- Pripremite se za prodaju održivih preduzeća, uključujući i telekomunikacionih kompanija
- Sprovesti sveobuhvatno mapiranje parafiskalnih nameta (i nametnuti moratorijum na nove)
- Poboljšati katastre, izdavanje dozvola i licenci - posebno za električnu energiju i građevinskih dozvola

3. Tržište rada

- a. Podsticati preduzeća da se prošire i zaposle radnici
  - Novi zakon o radu treba povećati fleksibilnost u radno vrijeme, naknadu i zapošljavanje / otpuštanje
  - Novi, vremenski ograničeni kolektivni ugovori (sa mogućnošću izuzeća za preduzeća)
  - Uvesti minimalne zarade za one koji po prvi put traže posao
- b. Poboljšati zapošljavanje i socijalne usluge
  - Poboljšati praksu upravljanja s fokusiranjem službe za zapošljavanje na savjetovanje i obuku
  - Razdvojiti zdravstvene usluge i službe za zapošljavanje, uzimajući u obzir da se obezbijedi finansiranje zdravstvenog osiguranja i pokrivanja istog
  - Pružanje usluga zapošljavanja prilagođenih potrebama onih koji traže posao
- c. Obeshrabriti rad u sivoj ekonomiji
  - Ojačati inspekcije rada i podići (nametnuti) kazne za prekršaje
  - Dogovoriti strategiju za rješavanje prošlih i sprečavanje daljnjih kašnjenja doprinosa poslodavaca
  - Smanjiti poresko opterećenja na radnike s niskim platama (kao dio progresivnijeg poreskog sistema)
  - Pojednostaviti zanatske ugovore

4. Socijalnog zaštita i penziona reforma

- a. Reforma socijalne zaštite
  - Poboljšati određivanje socijalne pomoći u vezi staračkog doma i pomoći za dijete / porodicu
  - Stvarati posticaje za aktiviranje korisnika
- b. Penziona reforma
  - Odobriti / pripremiti zakone o daljnjim parametarima (tj. strukturna) penziona reforme
  - Uvesti bodovni sistem dobiti (u FBiH) za neke povlašćene ili penzije za koje se ne uplaćuju doprinosi
  - Plan za održiv sistem indeksacije naknada
  - Plan za davanje bonusa za kasno penzionisanje i aktuarsko umanjenje za prijevremeni odlazak u penziju
  - Poboljšati penzijsku administraciju i prikupljanje podataka

5. Vladavina prava i dobro upravljanje

- a. Strategija reforme pravosudnog sektora usvojena
- b. Zakoni smanjenje komunalnih zaostataka usvojen
- c. Nacrt zakona izjave o imovini i sukobu interesa sudija pipremljen
- d. Državna strategija za borbu protiv korupcije usvojena
- e. Komisija za borbu protiv korupcije RS funkcionise
- f. Zakon FBiH o „zvizdačima“ usvojen
- g. Sudije / tužioci FBiH za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala imenovane
- h. Operativni sporazum s Europolom realizovan
- i. Strategija za borbu protiv terorizma i akcioni plan usvojeni
- j. Elektronska razmjena podataka između policije i tužilaštva funkcionise
- k. Strategija integrisanog upravljanja granicom razvijena

- l. Zakoni o kontroli civilnog posjedovanja malog i lakog naoružanja usaglašeni
- m. PolICIJA objavljuju i sprovode planove zaštite integriteta
- n. Zajednički minimalni standardi o oduzimanju imovine u potpunosti implementiran širom BiH
- o. Okvir za sprečavanje pranja novca (AML) i protiv finansiranja terorizma (CFT) održavani u skladu s međunarodnim standardima

6. Reforma javne uprave

- a. Poboljšavanje fiskalne kontrole i finansijskog menadžmenta
  - o Donijeti pravila o uravnoteženim budžetima, nivou duga i ograničenja finansiranja u novom zakonu
  - o Usvojiti nove Strategije unutrašnje finansijske kontrole (PIFC)
- b. Reforma javne službe
  - o Usvajanje zakona o javnoj službi (s fleksibilnim uslovima) i vremenski ograničene kolektivne ugovore
  - o Sprovesti analizu nivoa osoblja / sistema (dok je u toku zamrzavanje novog zapošljavanja)
  - o Revizija sistema naknade (dok traje zamrzavanje plata)
- c. Transparentnost u javnoj službi
  - o Blagovremeno objavljivanje planova nabavke
  - o Objavljivanje odluka o žalbenom postupku
  - o Žalbeni organi za razmatranje mjerodavnih žalbi za javno zapošljavanje
- d. Porezi i elektronske usluge
  - o Implementacija novog zakona o carinskoj politici
  - o Usklađivanje listi/tarifa za izvoz/uvoz, uključujući inspeksijske poslove
  - o Planirati e-usluge za PDV i porez na dohodak